

Důsledky domácího násilí na sekundární oběti

Jana Zichová

Bakalářská práce
2011

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2010/2011

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Jana ZICHOVÁ
Osobní číslo: H06895
Studijní program: B 7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Sociální pedagogika

Téma práce: Důsledky domácího násilí na sekundární oběti

Zásady pro vypracování:

**Zpracování teoretických východisek pro praktickou část práce (domácí násilí jako sociální a psychologický problém, možnosti intervence a péče o sekundární oběti, prevence).
Provedení kvalitativního výzkumu formou rozhovorů s oběťmi domácího násilí.
Zpracování a vyhodnocení výsledků výzkumu.
Přijetí odpovídajících závěrů.**

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BUSKOTTE, A. Z pekla ven-žena v domácím násilí. BRNO: Computer Press, 2008. ISBN 978-80-251-1786-6.

CONWAYOVÁ, H. Domácí násilí. PRAHA: Albatros, 2007. ISBN 978-80-00-01550-7.

GJURIČOVÁ, Š., KOCOURKOVÁ, J., KOUTEK, J. Podoby násilí v rodině. Praha: Vyšehrad, 2000. ISBN 80-7021-416-3.

HIRIGOYEN, M. Psychické násilí v rodině a v zaměstnání. PRAHA: Academia, 2002. ISBN 80-200-0994-9.

ŠVAŘÍČEK, R. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. PRAHA: Portál, 2007. ISBN 80-7367-313-4.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

25. ledna 2011

Termín odevzdání bakalářské práce:

6. května 2011

Ve Zlíně dne 25. ledna 2011

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
děkan

Mgr. Soňa Vávrová, Ph.D.
ředitelka ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně

28.2.2011

Jana Žichová

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Tato práce se zabývá fenoménem domácího násilí v partnerském vztahu a jeho sekundárními oběťmi, v tomto případě dětmi. V teoretické části jsou vymezené základní pojmy a je zde uveden legislativní rámec týkající se domácího násilí. Výzkum v praktické části navazuje na teoretická východiska a zjišťuje, jakým způsobem ovlivňuje domácí násilí sekundární oběti i z dlouhodobého hlediska.

Klíčová slova: domácí násilí, násilí, partner, oběť, pachatel, agresor, sekundární oběť, primární oběť

ABSTRACT

This bachelor work deals with the phenomenon of domestic violence between partners and its secondary victims, in this case children. The theoretical part provides definition of basic concepts and also outlines domestic violence related legislative. The research conducted in the practical part of the work builds on the premises stated in the theoretical part and its aim is to figure out in what way does domestic violence influence secondary victims, also from the long-term point of view.

Keywords: domestic violence, violence, partner, victim, offender, aggressor, secondary victim, primary victim

Poděkování:

Děkuji panu Mgr. Jakobovi Hladíkovi, Ph.D., vedoucímu mé bakalářské práce, za odborné vedení, čas a cenné rady. Také bych ráda poděkovala svému partnerovi Petrovi Machytkovi, za podporu, povzbuzení a pomoc po celou dobu studia, které si nesmírně vážím.

Motto:

„Dobře mířené slovo může ponížit nebo i zabít, aniž bychom si ušpinili ruce. Jedním z velkých potěšení v životě člověka je ponižování bližních.“

Pierre Desproges

OBSAH

ÚVOD	2
I TEORETICKÁ ČÁST	3
1 DOMÁCÍ NÁSILÍ	4
1.1 VYMEZENÍ POJMŮ	4
1.2 FORMY A SPECIFIKA DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	5
1.3 VLIV, PROJEVY A NÁSLEDKY DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	9
1.4 POMOC OBĚTEM, PREVENCE.....	10
1.5 DÍLČÍ ZÁVĚR	13
2 LEGISLATIVNÍ RÁMEC DOMÁCÍHO NÁSILÍ	14
2.1 LEGISLATIVNÍ RÁMEC.....	15
2.1.1 Ústava České republiky (zákon č. 1/1993 Sb.)	15
2.1.2 Listina základních práv a svobod (zákon č. 2/1993 Sb.).....	15
2.1.3 Trestní zákon (zákon č. 40/2009 Sb.).....	16
2.1.4 Ostatní zákony.....	23
2.2 DÍLČÍ ZÁVĚR	23
II PRAKTICKÁ ČÁST	24
3 KVALITATIVNÍ VÝZKUM	25
3.1 CÍL VÝZKUMU	25
3.2 METODA VÝZKUMU	25
3.3 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	26
3.4 VÝZKUMNÝ VZOREK.....	27
3.5 ZPRACOVÁNÍ A VYHODNOCENÍ VÝZKUMU	28
3.6 VÝSLEDKY VÝZKUMU	31
3.7 DÍLČÍ ZÁVĚR	32
ZÁVĚR	34
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	35
SEZNAM OBRÁZKŮ	37
SEZNAM TABULEK	38

ÚVOD

Tématem této práce jsou důsledky domácího násilí na sekundární oběti. Důvodem mého výběru tohoto tématu je především aktuálnost tohoto problému a evidentní nepoměr mezi pozorností, která je obecně tomuto společenskému problému věnována a rozsahem škod, který tento problém ve společnosti má. Sekundární oběti (děti) jsou ještě nezformované osobnosti, jejichž celý život je velkou měrou formován právě v dětství. Proto je enormně důležité toto období člověka „podchytit“ více, než kterékoliv jiné.

Domácí násilí je celospolečenský jev, který se prolíná do všech vrstev společnosti. Nezáleží například na vzdělání nebo sociálním postavení. Vzhledem ke statistikám nejde ani zdaleka o problém, který by se týkal úzké skupiny obyvatelstva. Vždyť všechny azylové domy v České republice jsou neustále naplněné a na umístění do nich se musí čekat. A pro tuto práci je nejdůležitější fakt, že to není problém jen agresora a oběti, ale do problému jsou často vtáhnuty i oběti sekundární, pro které pouhá přítomnost u násilí mezi dvěma blízkými osobami je traumatizující zážitek často s vlivem do dalšího života.

Hlavním cílem práce je zjištění, zdali sekundární oběti domácího násilí (děti) trpí nějakými následky, které je ovlivňují, zejména s výhledem na budoucí život. Následuje samozřejmě zjištění, jaké konkrétní následky to jsou. Metoda, která má napomoci dospět k těmto cílům, byl zvolen kvalitativní výzkum formou rozhovorů.

V první části práce (teoretická část) je nejprve pojednáno o domácím násilí jako takovém. O jeho formách, specifikách, projevech, prevenci, pomoci obětem. A samozřejmě nechybí ani přehled některých následků u sekundárních obětí, které jsou na základě jiných průzkumů známy. Dále je uveden legislativní přehled, který v České republice řeší problematiku domácího násilí. Druhá (praktická) část je věnována samotnému výzkumu.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 DOMÁCÍ NÁSILÍ

I když pojem domácí násilí zavádí k tomu, že vymezuje tento problém pouze do oblasti rodiny či domácnosti, ve svém vztahu ke společnosti je tento problém mnohem hlubší a závažnější. Společnost je tvořena množinou jednotlivců, kteří v ní žijí. Tato společnost má svoji minulost v tom smyslu, že někdo nebo něco na tuto společnost (množinu jednotlivců) působilo a zformovalo ji do současné podoby. A celá je tvořena souhrnem každého individuálního jednotlivce. Dostáváme se k tomu, že dospělý jedinec je výsledkem výchovy a vlivu okolí. Pokud tedy budeme společností násilnickou už na svých dětech, budou i naše děti násilnické stejným způsobem i ke svému okolí. V nejužším pohledu je domácí násilí problémem jednotlivých primárních i sekundárních obětí. V širším pohledu jde o problém, který se přenáší a ovlivňuje společnost jako celek.

1.1 Vymezení pojmů

Domácí násilí

Domácí násilí je sociálně patologický jev objevující se napříč všemi sociálními vrstvami bez ohledu na vzdělání, postavení či věk. Za domácí násilí se považuje násilí fyzické a psychické, které probíhá mezi členy rodiny nebo osobami žijícími ve společné domácnosti. Jako například fackování, kousání, pálení cigaretou, plivání na oběť, studená koupel, vyhrožování zbraní, znásilnění, ponižování, ekonomické vydírání, zastrasování, izolování od rodiny, přátel, odposlouchávání hovorů, kontrola mobilního telefonu, vyhrožování, nadávky. V domácím násilí se nejedná pouze o chvíle, ale o celý způsob života a jednání s obětí. Zhruba až 38 % žen během života prožilo domácí násilí (Conwayová, 2007). Mluvíme-li o domácím násilí mezi partnery, nečastěji bývá oběť žena a to v 95%. (Vargová, 2006) V tomto případě se dostáváme k problému sekundárních obětí a to dětí, které se ve většině případů stávají součástí celé situace. Děti násilí v rodině vnímají, vidí, slyší, často se matky zastávají a bývají samy ohroženy na zdraví a životě.

Důležité je i vymezení toho, co domácí násilí není. O domácí násilí nejde, pokud jde o hádky nebo nějaký jednorázový incident. U domácího násilí se nikdy nemění role agresora a oběti!

Primární oběť

Primární obětí se rozumí taková oběť, která přímo čelí útokům útočníka (fyzickým, psychickým, sexuálním). Projevují se u ní následky tohoto jednání.

Sekundární oběť

Sekundární obětí domácího násilí je osoba, která je přítomna domácímu násilí mezi osobami, avšak sama přímo nečelí „útokům“. I u pouhé přítomnosti u domácího násilí můžeme ale hovořit o týrání. (Conwayová, 2007)

1.2 Formy a specifika domácího násilí

Fyzické násilí

Do této formy patří veškeré fyzické projevy agresivity jako bití, kopání, škracení, facky, pálení různými předměty (cigaretou, zapalovačem apod.), vystavování jiným teplotám (např. na mráz), ohrožování zbraní aj. Ohrožování zbraní může být namířeno i proti jiným osobám nebo zvířeti.

Obrázek 1.1 Následek mediálně známého fyzického domácího násilí

Psychické násilí

Do této kategorie můžeme zařadit nadávky, pokořování, ponižování, vyhrožování, zesměšňování (i ve společnosti), zastrasování, vydírání (čímkoliv, třeba sebevraždou), roz-

bíjení a ničení věcí oběti (nebo vyhrožování tímto), vyhrožování únosem blízkých osob apod.

Sexuální zneužívání

Sem patří například znásilnění nebo veškeré sexuální praktiky nebo sex, kterého je dosaženo donucením (např. fyzickou převahou, vydíráním apod.)

Další formy

Existují i jiné formy než výše uvedené jako například ekonomická kontrola (naprostá kontrola nad finanční existencí domácnosti, omezování přístupu k penězům, neposkytování peněz na společné výdaje domácnosti, snaha o omezení finančních zdrojů oběti např. zaměstnání), nebo sociální izolace jako zabraňování v navštěvování blízkých, kontrola telefonátů, SMS, e-mailů, pronásledování apod.

Dělit formy domácího násilí lze podle mnoha hledisek. Kromě výše zmíněného můžeme uvést i dělení domácího násilí podle obětí, respektive podle toho, proti komu je cíleno. Jde o násilí partnerské, přičemž naprostá většina obětí domácího násilí je z řad žen. Dále se jedná o násilí na dětech a na seniorech.

Domácí násilí má mnoho znaků a specifík, na základě kterých můžeme domácí násilí jednoznačně určit. V podstatě jde o proces, který začíná zpočátku nenápadně a plíživě. Těžko k domácímu násilí (k jeho intenzivní formě) dochází v samých počátcích vztahu. Zpočátku se může jednat o ponižování nebo o vzrůstající kontrolu. Později se vše samozřejmě stupňuje a může končit fyzickým nebo sexuálním násilím. Typické pro domácí násilí je i střídání cyklů domácího násilí – usmiřování – klid (viz. obr. 1.2). Násilí se odehrává „za zavřenými dveřmi“, mnohdy navenek ani nejde poznat. Jediným svědkem často bývají jen děti. Oběť i pachatel tedy mohou působit navenek harmonicky. Z toho i vyplývá, že vztah oběť – pachatel je vztahem blízkých osob. Obvykle manžel – manželka, druh – družka, přítel – přítelkyně, aj. Živitelem „nekonečného koloběhu násilí“ je nějaká forma závislosti. Může jít o závislost ekonomickou nebo citovou, častým motivem pro setrvání s pachatelem domácího násilí bývají děti. Většinou k domácímu násilí dochází opakovaně a dlouhodobě. (Buskotte, 2008)

V tabulce 1.1 jsou uvedeny formy domácího násilí v letech 2005 – 2009, které byly statisticky zaznamenány občanským sdružením ROSA, které toto sdružení nashromáždilo od svých klientek.

PSYCHICKÉ NÁSILÍ	ROK				
	2009	2008	2007	2006	2005
	PROCENTUÁLNÍ ZASTOUPENÍ				
Ponižování	97	96	100	95	95
Vydírání, zastrašování	96	72	82	66	81
Výhrůžky zabitím	42,	45	54	52	53
Nadávky, vulgarismy	71	75	82	78	66
Kontrola, zákazy	67	81	76	60	53
Omezování, izolace	47	53	52	39	50
Křik	35	49	72	74	71
Žárlivost	63	62	58	45	56
Stalking	10	10	-	-	-
Vyžadování naprosté poslušnosti	33	30	62	73	62
Výhrůžky zbraní	17	19	19	20	16
FYZICKÉ NÁSILÍ					
Fackování	40	42	58	57	57
Bití, rány pěstí	39	41	48	49	56
Rány do hlavy	18	16	29	24	25
Škracení	30	34	37	25	23
Kopání do těla	23	16	24	24	26
Srážení k zemi	25	33	37	36	19
Bití v těhotenství	17	17	14	16	12
Přímé napadání nožem, pistolí	3	9	9	11	9
Trhání vlasů	9	6	11	9	8
Házení věcí po oběti	6	8	-	11	4
Strkání, cloumání	15	-	-	-	-

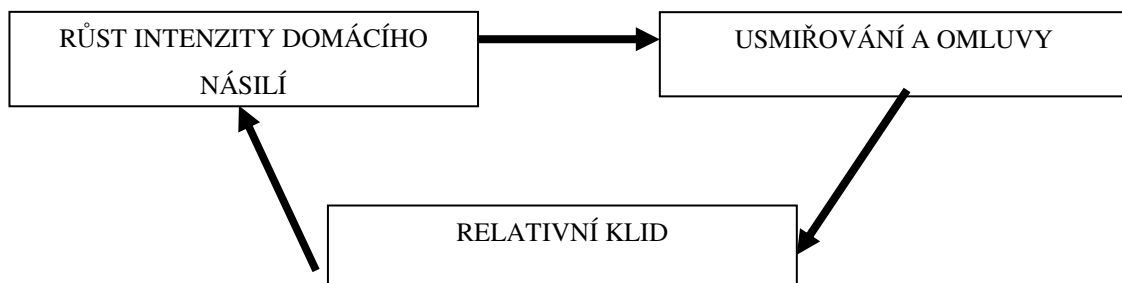
Tabulka 1.1 Formy násilí na ženách v letech 2005 – 2009 v procentech

Domácí násilí se dotýká všech sociálních skupin napříč celou společností. Zajímavý je pohled na věkově rozložení jak obětí, tak pachatelů. Tabulka 1.2 ukazuje toto rozložení dle analýzy občanského sdružení ROSA. (čerpáno z www.rosa-os.cz)

VĚK	ŽENY – OBĚTI V %					MUŽI – PACHATELÉ V %				
	2009	2008	2007	2006	2005	2009	2008	2007	2006	2005
18-24	2,9	2,6	5,7	2,0	3,7	0	0,5	3,0	1,5	0,5
25-29	8,3	5,6	6,2	9,0	6,9	7,3	3,6	4,0	5,0	2,6
30-34	18,9	21,9	24,2	23,0	21,8	10,2	16,3	13,5	13,0	13,8
35-39	26,2	28,6	19,6	18,0	23,9	26,7	24,0	20,0	15,5	18,1
40-44	16,0	19,4	16,5	19,5	17,0	17,5	19,9	14,5	21,0	19,1
45-49	11,7	7,1	10,3	11,5	10,6	14,1	11,7	14,5	12,5	15,4
50-54	6,3	6,6	8,2	11,5	7,4	9,2	9,2	15,0	17,0	14,9
55-59	4,9	4,6	6,2	3,5	4,8	7,8	4,1	7,7	8,5	8,5
60-64	3,9	2,0	1,6	1,0	0,5	4,9	6,1	6,2	3,5	3,7
65-69	0,5	0,0	0,5	0,0	1,1	1,0	1,0	1,0	1,5	1,6
70+	0,5	1,5	0,0	1,0	2,1	1,5	2,0	0,5	1,0	1,6

Tabulka 1.2 Věk obětí a pachatelů domácího násilí

Z dat z tabulky 1.2 lze jednoznačně vyčíst, že až tři čtvrtiny obětí domácího násilí se „rekrutuje“ z věkové hranice 30 – 49. To samé číslo platí i pro pachatele.

Obrázek 1.2 Průběh domácího násilí

1.3 Vliv, projevy a následky domácího násilí

Sekundárními oběťmi samozřejmě nemůžeme rozumět pouze děti. Sekundární obětí domácího násilí může být kdokoliv jiný, jakýkoliv jiný člen domácnosti. Pro případ této práce se ale sekundární obětí rozumí dítě.

Násilí samo o sobě způsobuje na oběti více či méně viditelné změny. Ať už jde o změny fyzické (např. po bití), nebo psychické. Ve svém důsledku mohou být psychické projevy mnohem horší, než fyzické. Rána na těle se může zahojit, ale s ranou na duši to může být horší. Zejména, pokud se tyto šrámy tvoří v období vývoje. V takových případech může být ovlivněn celý život jedince. V jeho budoucím vztahu k ostatním lidem, k partnerovi, k sobě samému. Důležitým faktem je skutečnost, že v dnešní době je za týrání považována i přítomnost dítěte u domácího násilí.

Pokud jde o to, jak se domácí násilí projevuje, je nezbytné zmínit syndrom CAN. Tato zkratka je zkratkou anglického Child Abuse and Neglect, což lze do češtiny přeložit jako syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte. CAN lze dle Hanušové (2006) definovat takto: „Soubor nepříznivých příznaků v nejrůznějších oblastech stavu vývoje dítěte i jeho postavení ve společnosti, v rodině především. Je výsledkem převážně úmyslného ubližování dítěti, způsobeného nebo působeného nejčastěji jeho nejbližšími vychovateli, hlavně rodiči. Jejich nejvyhraněnější podobou je úplné zahubení dítěte. Současně však zdaleka nejde jenom o jednostranný akt ze strany jejich původce či pachatele, ale o zvláštní interakci všech zúčastněných osob.“ (Hanušová, 2006, s. 6) Existují samozřejmě rizikové faktory ohledně CAN. A to na obou stranách vztahu pachatel – oběť. Rizikovou skupinu ze strany pachatele tvoří například rodiče, kteří se sami stali v dětství obětí domácího násilí. Nejde o stoprocentní přenos z generace na generaci, ale pravděpodobnost je zde skutečně vysoká. Samozřejmě záleží i na následném vývoji dítěte (budoucího rodiče), který se v konečném důsledku projeví. Dále jde o rodiče nezralé či velmi mladé. Pokud jde o rizikové faktory na straně oběti, často jde o děti s mentálním, smyslovým či tělesným postižením, děti pasivní, plačtivé nebo neklidné.

Následky bývají různé. Jednak záleží na vlastnostech oběti, jednak na charakteru a povaze týrání. V následcích se prolínají vlastnosti dítěte, povaha týrání a vliv okolí. Toto všechno vyústí v rozsah následků domácího násilí. Ty mohou být různě intenzivní, zasáhnout do různého životního intervalu. Je těžké hodnotit, co všechno jsou následky domácího násilí.

cího násilí zejména v dospělosti. Jde o vztahy k ostatním, k partnerovi, k vlastním dětem. O vlastní prožívání a reakce na okolní podněty. Nicméně určité následky lze vyzkoušet u sekundárních obětí relativně ihned. Zajímavé výsledky poskytla statistika informačního a poradenského centra ROSA. Jde o projevy dětí matek, které žijí s násilnickým partnerem. Následující projevy jsou seřazeny od nejčtenějšího po nejméně četný projev (Hronová, Vavroňová, 2009) :

- Nadměrná agresivita, vulgarita, šikana
- Pomočování
- Deprese, psychiatrická léčba
- Uzavřenost, zamlklost, nekomunikativnost
- Kopírování chování násilníka vůči matce
- Sebevražedné myšlenky
- Zhoršení ve škole
- Odmítání potravy, anorexie
- Plačtivost, úzkostnost
- Noční děsy
- Útěky z domova
- Sebepoškozování
- Opoždění vývoje
- Pokus o sebevraždu

1.4 Pomoc obětem, prevence

V dnešní době existuje několik možností, jak obětem pomoci. Je třeba rozlišit, pokud jde o pomoc „aktuální“ nebo „následnou“. Aktuální rozumíme co nejrychlejší pomoc ve formě zbavení se závislosti na násilníkovi a zabránění dalšímu soužití s ním a tím i zastavení násilí. Následnou pomocí je myšlena odborná lékařská péče.

Jednou z možností je využití azylového domu. Jde o místo, kde si lze jednoduše odpočinout od násilnického partnera a zotavit se z následků domácího násilí. Ono zotavení a klid bývá často rozhodující pro vlastní uvažování a rozhodování se o vlastním osudu. Velice důležitý je fakt, že se sem může žena uchýlit i se svými dětmi (do některých), tedy sekundárními oběťmi domácího násilí. Pomoci může i sdílení stejných životních útrap

s ostatními. V České republice existuje na cca 120 azylových domů, z nichž většina je určena na pomoc týraným ženám a jejich dětem. Problémem je, že zhruba jedenáct set míst je neustále obsazených, takže se často musí čekat.

Obrázek 1.3 Ukázka pokoje azylového domu ROSA s utajenou adresou

Obrázek 1.4 Ukázka pokoje azylového domu ROSA s utajenou adresou s vybavením pro dítě

Další možností je využití intervenčních center. V případě intervenčního centra hovoříme o specializovaném zařízení sociální služby, které poskytuje pomoc sociální, psy-

chologickou a právní ohroženým osobám. Důležitým posláním intervenčního centra je také koordinovat spolupráci mezi dalšími službami sociálních a zdravotnických zařízení. Intervenční centra byla v České republice zřízena od 1. ledna 2006 na úrovni krajů. Intervenční centra mohou kontaktovat různé zúčastněné osoby i Policii České republiky. Na druhou stranu i evidují údaje od policie dodané. Na základě tohoto, jak již bylo výše uvedeno, koordinují následnou činnost. (Conwayová, 2007)

Nepochybně by nebylo třeba azylových domů a intervenčních center, pokud by preventivní účinky byly natolik výrazné, že by se domácí násilí nevyskytovalo. To je ale ovšem ideální případ. Nicméně existuje celá řada preventivních kroků, které nám mohou napomoci s eliminací domácího násilí. Vzhledem k tomu, že obrovským rizikovým faktorem pro vznik domácího násilí je násilnická původní rodina, je jednou z možností, jak preventivně působit proti vzniku domácího násilí, výchova. Často se násilnické chování projevuje již u malých dětí. Je třeba od mala k dětem přistupovat tak, že celou řadu konfliktních a krizových situací, které na svém konci vyvolají násilnické jednání, je možné řešit i jinak, nenásilnicky. Děti se samozřejmě, zejména v nižším věku, učí tak, že kopírují jednání okolí. A nejbližším okolím dítěte je rodina. Pokud je doma přítomno násilí, snadno samo přijme toto jednání za samozřejmé a normální. Jak bylo uvedeno předchozích podkapitolách, jedním z konkrétních projevů dětí (sekundárních obětí) v násilnické rodině je kopírování chování otce (agresora) vůči matce (oběti). Problémem je zde transgenerační přenos. (Vykopalová, 2001) Rozdílná situace bývá mezi chlapci a mezi dívkami. Děti si do dalšího života nesou naučené modely chování. Z mnoha průzkumů jasně plyne, že chlapci z rodiny, kde byl násilnický otec, se často stávají sami násilníky vůči své partnerce v dospělosti. Naopak u dívek dochází k tomu, že často se stanou obětí domácího násilí tak, že žijí ve vztahu s násilnickým partnerem. Je tedy důležité na děti působit tak, aby násilí nepovažovaly za něco přirozeného, samozřejmého. Je to úděl zejména rodiny, rodičů. Dále dítě ovlivňuje okolní společnost. Dítě chodí do školy, což je další okolí, ze kterého dítě může mnohé přebírat. Tady je důležité působení pedagogických pracovníků. A pokud i ostatní děti budou nenásilnické, budou z nenásilnických rodin, nemají ani mimo domov děti možnost, kde by násilnické chování „přebraly“. (Buskotte, 2008)

1.5 Dílčí závěr

Cílem první kapitoly bylo shrnout dosavadní poznatky společnosti o domácím násilí, uvést do této problematiky a na základě několika statistických údajů vytvořit základní souhrn poznatků vztahu naše společnost – domácí násilí. V úvodu jsou vymezeny základní pojmy, které se objevují v průřezu celé práce a tudíž jsou nezbytné k pochopení textu. Dále jsou shrnuty formy a specifika domácího násilí. Na tomto základě je možné udělat si obrázek o tom, co je a co není domácí násilí, co je pro prostředí, ve kterém se domácí násilí vyskytuje typické a jaké se v domácím násilí uplatňují formy násilí agresora vůči své oběti. Na závěr jsou zmíněny některé důsledky, které se u sekundárních obětí vyskytují, a jejich vliv na budoucí život – což je důležité teoretické východisko pro praktickou část práce. Nechybí ani možnosti ochrany, kterou poskytuje společnost obětem (primárním i sekundárním) domácího násilí a prevence, kterou je možno do jisté míry eliminovat do budoucna domácí násilí.

2 LEGISLATIVNÍ RÁMEC DOMÁCÍHO NÁSILÍ

Nezbytným předpokladem pro charakteristiku domácího násilí a pochopení celého smyslu této práce je i vymezení základní legislativy, které se domácí násilí v konkrétnější nebo i obecnější rovině dotýká. Je to důležité z mnoha důvodů. Pokud má člověk přehled o legislativě, má zároveň i přehled o smýšlení, mentalitě a „vidění světa“ dané společnosti. Což je nesmírně důležité. Je totiž žádoucí vymezit oblast, kde tato práce může mít přínos. Domácí násilí tak, jak ho „my“ chápeme je tudíž takto chápáno pouze námi. Pouze euroamerickou civilizací. Pod tuto skupinu obyvatel můžeme zařadit takové státy světa, které mají demokratické státní zřízení. Ne pouze na oko, ale skutečně. To znamená, že demokratické instituce jsou zde pevně zakotveny a nechybí. A státy s demokratickými institucemi jsou zejména státy Evropy, severní Ameriky a několik států dalších. Některé legislativní principy totiž v ostatních státech mohou chybět a jistě chybí. To, co v naší společnosti chápeme jako trestuhodné a nepřipustné, bývá v jiných kulturách chápáno často odlišně. Popřít vliv násilí na primární nebo sekundární oběti asi nejde, ale v některých společnostech toto není důležité. Společnost je tam nastavena jinak.

Samozřejmě se nemůžeme, pokud hledáme společensky nežádoucí jevy, obracet jen na platnou legislativu. Je zde i hledisko morálky a etiky. A ne na vše, co společnost odsuzuje, existuje nějaký paragraf. Nicméně právě zákonodárství a zákony dané společnosti dají dost dobře nahlédnout do každé společnosti, do hodnot dané společnosti. Ukáže, jaké má daná společnost hodnoty, co je pro ni trestuhodné. A i když vše není vyjádřeno paragrafy, jak již koneckonců bylo výše zmíněno, lze právě v oněch paragrafech rozpoznat, co daná společnost považuje za nežádoucí. Neznalému člověku pomůže legislativa porozumět a ukázat, kudy se nikdo „nesmí“ ubírat. A k tomu i slouží následující kapitola. K pochopení toho, že domácí násilí a vše, co s tím může souviset, je pro naši společnost velký problém. Ukáže i to, že společnost chrání oběti (má snahu chránit). Předmětem následující kapitoly samozřejmě není posuzovat vymahatelnost práva. Dále je kapitola přínosem pro zorientování se v problematice domácího násilí, což je nezbytné i v návaznosti na sekundární oběti domácího násilí.

2.1 Legislativní rámec

2.1.1 Ústava České republiky (zákon č. 1/1993 Sb.)

Ústava České republiky je základním zákonem našeho státu. Jde o zákon v nejobecnější rovině. Je rozčleněna do několika částí. Do preambule a osmi hlav, kde hlavy se dále dělí do dílčích článků. Již v preambuli, v jakémsi prohlášení, je možno podchytit některé prvky podpory lidských práv a prosazování lidské svobody. Doslova je řečeno: „My, občané České republiky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, v čase obnovy samostatného českého státu, věrní všem dobrým tradicím dávné státnosti zemí Koruny české i státnosti československé, odhodláni budovat, chránit a rozvíjet Českou republiku v duchu nedotknutelných hodnot lidské důstojnosti a svobody.“ V odhodlání budovat, chránit a rozvíjet Českou republiku v duchu nedotknutelných hodnot lidské důstojnosti a svobody je jasně patrná cesta, která bude domácí násilí odsuzovat a veškeré jeho oběti (jak primární, tak sekundární) chránit. Další části ústavy (hlavy) jsou Základní ustanovení, Moc zákonodárná, Moc výkonná, Moc soudní, Nejvyšší kontrolní úřad, Česká národní banka, Územní samospráva, Závěrečná a přechodná ustanovení.

2.1.2 Listina základních práv a svobod (zákon č. 2/1993 Sb.)

Listina základních práv a svobod je součástí ústavního pořádku České republiky. Je členěna do hlav a oddílů, které jsou dále rozděleny do článků. V jednotlivých hlavách a oddílech se řeší následující problematiky: Obecná ustanovení, Lidská práva a základní svobody, Politická práva, Práva národnostních a etnických menšin, Hospodářská, sociální a kulturní práva, Právo na soudní a jinou právní ochranu, Ustanovení společná.

Pro účely této práce jsou k pochopení samotné listiny důležitá obecná ustanovení, která řeší komu práva náleží. Základní lidská práva dle těchto ustanovení platí totiž pro všechny bez ohledu na rozdíly v pohlaví, rase, víře apod. Dalšími podstatnými články pro účely této práce je například článek číslo 7, který říká: „Nikdo nesmí být mučen ani podroben krutému, nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestu.“ A článek číslo 10: „Každý má právo, aby byla zachována jeho lidská důstojnost, osobní čest, dobrá pověst a chráněno jeho jméno.“ Tyto články tak základní listiny jakou Listina základních práv a svobod bezpochyby je, jasně ukazují, že jakékoliv formy domácího násilí by měly být v naší společnosti netolerovány a odstraňovány. Další podrobnosti a samotné vymezení

domácího násilí stejně jako trestání pachatelů domácího násilí, ochrana obětí apod. je součástí dalších normativních aktů České republiky.

2.1.3 Trestní zákon (zákon č. 40/2009 Sb.)

Mnohem konkrétnějším a dá se říci i účelnějším zákonem je trestní zákon. Současný trestní zákon byl novelizován s platností od 1.1.2010. Je členěn do částí a dále do hlav, dílů, oddílů a samozřejmě jednotlivých paragrafů. Trestní zákon vymezuje jednotlivé trestné činy a ke každému je přiřčena trestní sazba. Někdy jsou u některých paragrafů i další podmínky, které sazbu „přitvrzují“. Zajímavými pro naše účely jsou obzvláště některé paragrafy.

Hlava I – trestné činy proti životu a zdraví

Pod tyto trestné činy patří například § 140 Vražda, kde se říká: „Kdo jiného úmyslně usmrtí, bude potrestán odnětím svobody na deset až osmnáct let. Kdo jiného úmyslně usmrtí s rozmyslem nebo po předchozím uvážení, bude potrestán odnětím svobody na dvanáct až dvacet let. Odnětím svobody na patnáct až dvacet let nebo výjimečným trestem bude pachatel potrestán, spáchá-li uvedený čin na dvou nebo více osobách, na těhotné ženě, na dítěti mladším patnácti let, na úřední osobě při výkonu nebo pro výkon její pravomoci, na svědkovi, znalci nebo tlumočnickovi v souvislosti s výkonem jejich povinnosti, na zdravotnickém pracovníkovi při výkonu zdravotnického zaměstnání nebo povolání směřujícího k záchraně života nebo ochraně zdraví, nebo na jiném, který plnil svoji obdobnou povinnost při ochraně života, zdraví nebo majetku vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona, na jiném pro jeho skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je skutečně nebo domněle bez vyznání, opětovně, zvláště surovým nebo trýznivým způsobem, nebo v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného majetkový prospěch nebo ve snaze zakrýt nebo usnadnit jiný trestný čin nebo z jiné zavrženíhodné pohnutky. Příprava je trestná.“

Dále je to § 141 Zabití, kde je řečeno: „Kdo jiného úmyslně usmrtí v silném rozrušení ze strachu, úleku, zmatku nebo jiného omluvitelného hnutí mysli anebo v důsledku předchozího zavrženíhodného jednání poškozeného, bude potrestán trestem odnětí svobody na tři léta až deset let.“ pokud ovšem pachatel tento čin spáchá na dvou nebo více osobách, na těhotné ženě, nebo na dítěti mladším patnácti let, bude pachatel potrestán odnětím svo-

body na pět až patnáct let.

Dalším důležitým paragrafem je § 145 Těžké ublížení na zdraví. Zde se uvádí: „Kdo jinému úmyslně způsobí těžkou újmu na zdraví, bude potrestán odnětím svobody na tři léta až deset let.“ Sazba se mění na pět až dvanáct let, pokud pachatel uvedený čin spáchá na dvou nebo více osobách, na těhotné ženě, na dítěti mladším patnácti let, na svědkovi, znalci nebo tlumočnickovi v souvislosti s výkonem jejich povinnosti, na zdravotnickém pracovníkovi při výkonu zdravotnického zaměstnání nebo povolání směřujícího k záchraně života nebo ochraně zdraví, nebo na jiném, který plnil svoji obdobnou povinnost při ochraně života, zdraví nebo majetku vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona, na jiném pro jeho skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je skutečně nebo domněle bez vyznání, opětovně, nebo ze zavrženíhodné pohnutky. A pokud pachatel uvedeným činem způsobí smrt, bude potrestán na osm až šestnáct let.

Posledním paragrafem, který je vhodné uvést pro účely této práce a je uveden v hlavě I, je § 146 Ublížení na zdraví, kde je dáno: „Kdo jinému úmyslně ublíží na zdraví, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta.“ Samozřejmě i zde je sazba upravena v závislosti na okolnostech spáchání trestného činu. A to odnětím svobody na jeden rok až pět let pokud pachatel uvedený čin spáchá na, na těhotné ženě, na dítěti mladším patnácti let, na svědkovi, znalci nebo tlumočnickovi v souvislosti s výkonem jejich povinnosti, na zdravotnickém pracovníkovi při výkonu zdravotnického zaměstnání nebo povolání směřujícího k záchraně života nebo ochraně zdraví, nebo na jiném, který plnil svoji obdobnou povinnost při ochraně života, zdraví nebo majetku vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona, nebo na jiném pro jeho skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je skutečně nebo domněle bez vyznání. Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, způsobí-li uvedeným činem těžkou újmu na zdraví a odnětím svobody na pět až deset let bude pachatel potrestán, způsobí-li uvedeným činem smrt.

Hlava II Trestné činy proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství

Prvním z paragrafů z této hlavy, který zapadá do konceptu této práce, je § 170 Zbavení osobní svobody, který zní: „Kdo jiného bez oprávnění uvězní nebo jiným způsobem zbaví osobní svobody, bude potrestán odnětím svobody na dvě léta až osm let.“ Sazba se upravuje na pět až dvanáct let, pokud pachatel spáchá uvedený čin jako člen organizované skupiny, spáchá-li takový čin na jiném pro jeho skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je skutečně nebo domněle bez vyznání, způsobí-li takovým činem fyzické nebo psychické útrapy, způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví, nebo spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch. Dále je sazba upravena na osm až šestnáct let, způsobí-li uvedeným činem pachatel smrt, nebo spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu. Jako u mnoho dalších paragrafů, tak i u tohoto je trestná již příprava.

Dalším paragrafem v řadě je § 171 omezování osobní svobody, kde je řečeno: „Kdo jinému bez oprávnění brání užívat osobní svobody, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.“ Až na tři léta bude pachatel potrestán, spáchá-li uvedený čin úmyslu usnadnit jiný trestný čin. Potrestání na dvě léta až osm let čeká pachatele, pokud spáchá uvedený čin jako člen organizované skupiny, spáchá-li takový čin na jiném pro jeho skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je skutečně nebo domněle bez vyznání, způsobí-li takovým činem fyzické nebo psychické útrapy, způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví, nebo spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch. V případě, že pachatel způsobí uvedeným činem smrt nebo spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu, bude potrestán odnětím svobody na tři léta až deset.

§ 175 Vydírání zní: „Kdo jiného násilím, pohrůžkou násilí nebo pohrůžkou jiné těžké újmy nutí, aby něco konal, opominul nebo trpěl, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až čtyři léta nebo peněžitým trestem.“ spáchá-li uvedený čin pachatel jako člen organizované skupiny, spáchá-li takový čin nejméně se dvěma osobami, spáchá-li takový čin se zbraní, způsobí-li takovým činem značnou škodu, spáchá-li takový čin na svědkovi, znalci nebo tlumočnickovi v souvislosti s výkonem jejich povinnosti, nebo spáchá-li takový čin na jiném pro jeho skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je skutečně nebo domněle bez vyznání, bude pachatel potrestán na dvě léta až osm let. Sazba se mění na pět až dvanáct let, způso-

bí-li pachatel takovým činem těžkou újmu na zdraví, spáchá-li takový čin v úmyslu umožnit nebo usnadnit spáchání trestného činu vlastizrady (§ 309), teroristického útoku (§ 311) nebo teroru (§ 312), nebo způsobí-li takovým činem škodu velkého rozsahu. Pokud následkem uvedeného činu bude smrt, pachatel bude potrestán na osm až šestnáct let. I samotná příprava je trestná.

Dále jde například o § 177 Útisk, kde je stanoveno: „Kdo jiného nutí, zneužívaje jeho tísně nebo závislosti, aby něco konal, opominul nebo trpěl, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti.“ dále: „Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta bude pachatel potrestán, způsobí-li uvedeným činem značnou škodu, nebo spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch.“ poslední odstavec zní: „odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, způsobí-li uvedeným činem škodu velkého rozsahu, nebo spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu.

Posledním paragrafem z hlavy II je § 178 Porušování domovní svobody. Tento paragraf zní: „Kdo neoprávněně vnikne do obydlí jiného nebo tam neoprávněně setrvá, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.“ Na šest měsíců až tři léta bude pachatel potrestán, užije-li při uvedeném činu násilí nebo pohrůžky bezprostředního násilí nebo překoná-li překážku, jejímž účelem je zabránit vniknutí. Sazba se opět mění na jeden rok až pět let nebo na peněžitý trest, jestliže pachatel užije při uvedeném činu násilí nebo pohrůžky bezprostředního násilí a takový čin spáchá se zbraní nebo nejméně se dvěma osobami.

Hlava III Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti

Do trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti patří například § 185 znásilnění. V tomto paragrafu je jasně definováno toto: „Kdo jiného násilím nebo pohrůžkou násilí nebo pohrůžkou jiné těžké újmy donutí k pohlavnímu styku, nebo kdo k takovému činu zneužije jeho bezbrannosti, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až pět let.“ Na dvě léta až deset let se sazba změní, spáchá-li uvedený čin pachatel, souloží nebo jiným pohlavním stykem provedeným způsobem srovnatelným se souloží, na dítěti, nebo se zbraní. V případě, že pachatel spáchá uvedený čin na dítěti mladším patnácti let, spáchá-li takový čin na osobě ve výkonu vazby, trestu odnětí svobody, ochranného léčení, zabezpečovací detence, ochranné nebo ústavní výchovy anebo v jiném místě, kde je omezována osobní svoboda, nebo způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví, bude

potrestán odnětím svobody na pět až dvanáct let. Pokud tímto činem bude způsobena smrt, trestem je odnětí svobody na deset až osmnáct let. Příprava tohoto činu je taktéž trestná.

Další obdobný čin je uveden v paragrafu 186 Sexuální nátlak, kde se říká: „Kdo jiného násilím, pohrůzkou násilí nebo pohrůzkou jiné těžké újmy donutí k pohlavnímu sebeukájení, k obnažování nebo jinému srovnatelnému chování, nebo kdo k takovému chování přiměje jiného zneužívaje jeho bezbrannosti, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až čtyři léta nebo zákazem činnosti. Stejně bude potrestán pachatel, který přiměje jiného k pohlavnímu styku, k pohlavnímu sebeukájení, k obnažování nebo jinému srovnatelnému chování zneužívaje jeho závislosti nebo svého postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu.“ Na jeden až pět let se sazba změní, spáchá-li uvedený čin pachatel na dítěti, nebo nejméně se dvěma osobami. Na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, spáchá-li uvedený čin se zbraní, spáchá-li uvedený čin na osobě ve výkonu vazby, trestu odnětí svobody, ochranného léčení, zabezpečovací detence, ochranné nebo ústavní výchovy anebo v jiném místě, kde je omezována osobní svoboda, nebo spáchá-li takový čin jako člen organizované skupiny. Další zpřísnující sazba je na pět až dvanáct let, pokud spáchá uvedený čin na dítěti mladším patnácti let, nebo způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví. Nejprísnější sazba je v případě, kdy pachatel tímto činem způsobí smrt. A to konkrétně na deset až šestnáct let. Jako v mnoha jiných případech, tak i v případě tohoto paragrafu je trestná i samotná příprava.

Další trestný čin z uvedené kategorie je pojmenován v § 187 – pohlavní zneužití. Doslova je zde uvedeno: „Kdo vykoná soulož s dítětem mladším patnácti let nebo kdo je jiným způsobem pohlavně zneužije, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až osm let.“ Sazba se mění na dvě léta až deset let pokud pachatel spáchá uvedený čin na dítěti mladším patnácti let svěřeném jeho doзору, zneužívaje jeho závislosti nebo svého postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu. Na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li uvedeným činem těžkou újmu na zdraví. Nejtvrdí sazba je v tom případě, když pachatel způsobí uvedeným činem smrt. Zde má sazba rozmezí deset až osmnáct let. I zde je trestná příprava.

Hlava IV Trestné činy proti rodině a dětem

Z uvedené kategorie lze uvést například § 195 Opuštění dítěte nebo svěřené osoby, kde se uvádí: „Kdo opustí dítě nebo jinou osobu, o kterou má povinnost pečovat a která si

sama nemůže opatřit pomoc, a vystaví ji tím nebezpečí smrti nebo ublížení na zdraví, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta.“ Na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán, pokud spáchá uvedený čin na dítěti mladším tří let, opětovně, nebo na nejméně dvou osobách. Na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, způsobí-li uvedeným činem těžkou újmu na zdraví a na tři léta až deset bude pachatel potrestán, způsobí-li uvedeným činem smrt.

Dále jde například o § 196 Zanedbání povinné výživy, kde je jednoznačně psáno: „Kdo neplní, byť i z nedbalosti, svou zákonnou povinnost vyživovat nebo zaopatřovat jiného po dobu delší než čtyři měsíce, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.“ Na šest měsíců až tři léta bude pachatel potrestán, když se úmyslně vyhýbá plnění své zákonné povinnosti vyživovat nebo zaopatřovat jiného po dobu delší než čtyři měsíce. Sazba se změnila na jeden rok až pět let, vydá-li uvedeným činem oprávněnou osobu nebezpečí nouze, nebo byl-li za takový čin v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán.

Dalším z řady je § 198 Týrání svěřené osoby, který říká: „Kdo týrá osobu, která je v jeho péči nebo výchově, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let“ Nadále je trestní sazba upravena na 2 léta až 8 let, spáchá-li uvedený čin pachatel zvlášť surovým nebo trýznivým způsobem, způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví, spáchá-li takový čin nejméně na dvou osobách, nebo páchá-li takový čin po delší dobu.

Dále například § 199 Týrání osoby žijící ve společném obydlí. Zde je řečeno: „Kdo týrá osobu blízkou nebo jinou osobu žijící s ním ve společném obydlí, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až čtyři léta.“ Jednoznačně je zde tedy názorná ochrana obětí a trest pro pachatele. A samozřejmě není-li primárních obětí, není obětí ani sekundárních. Dále jsou v tomto paragrafu uvedeny podmínky, kdy se trestní sazba zvyšuje na rozmezí 2 až 8 let. A to v případech, kdy pachatel uvedený čin spáchá zvlášť surovým nebo trýznivým způsobem, způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví, spáchá-li takový čin nejméně na dvou osobách, nebo páchá-li takový čin po delší dobu. Na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li uvedeným činem těžkou újmu na zdraví nejméně dvou osob nebo smrt.

Dalším z mnoha je § 201 Ohrožování výchovy dítěte. Zde je uvedeno: „Kdo, byť i z nedbalosti, ohrozí rozumový, citový nebo mravní vývoj dítěte tím, že svádí ho k zahálčivému nebo nemravnému životu, umožní mu vést zahálčivý nebo nemravný život,

umožní mu opatřovat pro sebe nebo pro jiného prostředky trestnou činností nebo jiným zavrženíhodným způsobem, nebo závažným způsobem poruší svou povinnost o ně pečovat nebo jinou svou důležitou povinnost vyplývající z rodičovské zodpovědnosti, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.“ dále je zde uvedeno: „Kdo umožní, byť i z nedbalosti, dítěti hru na výherním hracím přístroji, který je vybaven technickým zařízením, které ovlivňuje výsledek hry a které poskytuje možnost peněžité výhry, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok, peněžitým trestem nebo zákazem činnosti.“ pachatel bude potrestán na šest měsíců až pět let, spáchá-li uvedený čin ze zavrženíhodné pohnutky, pokračuje-li v páchání takového činu po delší dobu, spáchá-li takový čin opětovně, nebo získá-li takovým činem pro sebe nebo pro jiného značný prospěch.

Paragraf 202 Svádění k pohlavnímu styku zní: „Kdo nabídne, slíbí nebo poskytne dítěti nebo jinému za pohlavní styk s dítětem, pohlavní sebeukájení dítěte, jeho obnažování nebo jiné srovnatelné chování za účelem pohlavního uspokojení úplatu, výhodu nebo prospěch, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo peněžitým trestem.“ pachatel bude potrestán na šest měsíců až pět let, spáchá-li uvedený čin uvedený na dítěti mladším patnácti let, spáchá-li takový čin ze zavrženíhodné pohnutky, pokračuje-li v páchání takového činu po delší dobu, nebo spáchá-li takový čin opětovně.

Hlava X Trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných

V této kategorii jde například o § 352 Násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci, kde je psáno: „Kdo skupině obyvatelů vyhrožuje usmrcením, ublížením na zdraví nebo způsobením škody velkého rozsahu, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok.“ dále: „Kdo užije násilí proti skupině obyvatelů nebo jednotlivci nebo jim vyhrožuje usmrcením, ublížením na zdraví nebo způsobením škody velkého rozsahu pro jejich skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že jsou skutečně nebo domněle bez vyznání, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta.“ Stejná sazba platí i pro toho, kdo se spolčí nebo srotí ke spáchání takového činu.

Dále jde o § 353 Nebezpečné vyhrožování, kde je jednoznačně řečeno, že pokud někdo jinému vyhrožuje usmrcením nebo těžkou újmou na zdraví nebo jinou těžkou újmou takovým způsobem, že to může vzbudit důvodnou obavu, platí pro něj trestní sazba v rozsahu až na jeden rok nebo zákazem činnosti. Až na tři léta platí trestní sazba (nebo

zákaz činnosti) pro toho, kdo spáchá uvedený čin jako člen organizované skupiny, vůči dítěti nebo těhotné ženě, se zbraní, na svědkovi, znalci nebo tlumočnickovi v souvislosti s výkonem jejich povinnosti, nebo na zdravotnickém pracovníkovi při výkonu zdravotnického zaměstnání nebo povolání nebo na jiném, který plnil svoji obdobnou povinnost vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona.

Dále § 354 Nebezpečné pronásledování, který říká: „Kdo jiného dlouhodobě pronásleduje tím, že vyhrožuje ublížením na zdraví nebo jinou újmou jemu nebo jeho osobám blízkým, vyhledává jeho osobní blízkost nebo jej sleduje, vytrvale jej prostřednictvím prostředků elektronických komunikací, písemně nebo jinak kontaktuje, omezuje jej v jeho obvyklém způsobu života, nebo zneužije jeho osobních údajů za účelem získání osobního nebo jiného kontaktu, a toto jednání je způsobilé vzbudit v něm důvodnou obavu o jeho život nebo zdraví nebo o život a zdraví osob jemu blízkých, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti.“ Sazba je upravena na šest měsíců až tři roky pokud pachatel spáchá uvedený čin vůči dítěti nebo těhotné ženě, se zbraní nebo nejméně se dvěma osobami.

2.1.4 Ostatní zákony

Samozřejmě výše uvedené zákony nebyly jediné, které se nějakým způsobem dotýkají domácího násilí či jeho obětí. Je zde dále například zákon 135/2006 Sb., který umožňuje vykázaní pachatele domácího násilí ze společně obývaného bytu či domu na dobu 10 dnů. A tato doba se dá prodloužit. Nepochybně i v jiných zákonech lze najít i další záležitosti rozšiřující danou problematiku.

2.2 Dílčí závěr

Cílem druhé kapitoly bylo stručně uvést výčet vybrané legislativy a na základě tohoto se zorientovat v problematice domácího násilí v naší společnosti ve vztahu k legislativě. Proto je zde uvedena ústava a listina základních práv a svobod jako základní pilíř naší společnosti. Dále je zde i trestní zákon, který jednoznačně vymezuje činy, které jsou trestné. Výčet tohoto poukázal na to, jakými pravidly se naše společnost řídí a jaké jsou její hodnoty.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

3 KVALITATIVNÍ VÝZKUM

Vliv domácího násilí na sekundárních obětech jsem si pro svoji bakalářskou práci vybrala, protože si myslím, že o domácím násilí se mluví a možná i ví na veřejnosti, ve společnosti a v televizi poměrně málo, přitom statistiky, které uvádím v teoretické části jsou alarmující. A ještě méně se mluví o následcích na sekundárních obětech, dětech, které jsou tomuto násilí ve většině případů svědky.

3.1 Cíl výzkumu

Cílem výzkumu bylo zjištění, zda sekundární oběti domácího násilí (v našem případě děti), mají následky dlouhodobé či krátkodobé, které ovlivňují jejich následující vývoj a život. Vycházela jsem z poznatků získané z odborné literatury (Vykopalová, 2001; Buscotte, 2008; Conwayová, 2007), které tvrdí, že násilí v rodině děti negativně ovlivňuje nejen v danou chvíli, ale i do budoucna. V těchto případech se mluví o transgeneračních přenosech, například dívky se stávají primárními oběťmi domácího násilí v partnerském vztahu. Tyto předpoklady jsem se rozhodla ověřit a případně rozšířit v praxi tímto výzkumem.

3.2 Metoda výzkumu

Kvůli citlivému tématu, kterým se v této bakalářské práci zabývám, jsem se ve své praktické části rozhodla pro kvalitativní výzkum, formou rozhovorů. Provedla jsem celkem čtyři rozhovory. Pro psychickou náročnost a citlivost tématu pro respondenty jsem volila rozhovory polostrukturované a dle potřeby u daného jedince jsem kladla doplňující otázky.

„Polostrukturované interview je zřejmě vůbec nejrozšířenější podobou metody interview, neboť dokáže řešit mnoho nevýhod jak nestrukturovaného, tak plně strukturovaného interview.“ (Mioviský, 2006, s. 159). Místa schůzek byla soukromá, aby nikdo náš rozhovor neslyšel, a rozhodnutí o místě setkání jsem nechala na každém z respondentů. Bylo pro mě důležité, aby se jedinec cítil na místě dobře, pokud možno i uvolněně, a co nejvíce se mi otevřel. Ve třech případech se jednalo o domácnost jedince, kde se v tu dobu nikdo jiný nenacházel, a v jednom případě o osamocené místo v přírodě.

3.3 Výzkumné otázky

Stanovila jsem si dvacet základních, otevřených otázek:

- 1) Mohla byste mi popsat Vaši zkušenost s domácím násilím v rodině?
- 2) Mohla byste mi říci něco o Vaší rodině, jak fungovala? (z pohledu hierarchie)
- 4) Jak jste vnímala situaci, která u Vás probíhala?
- 5) Byl někdo ve vaší rodině viníkem situace, která u Vás probíhala?
- 6) Proč máte tento pocit?
- 7) Kolik vám bylo let, když u Vás domácí začalo nebo kdy jste ho začala vnímat?
- 8) Mluvil s vámi někdo z dospělých o celé situaci?
- 9) Jak jste jako dítě na celou situaci reagovala?
- 10) Jsou situace, které si přes dlouhé roky pamatujete?
- 11) Jaký vztah jste s rodiči měla?
- 12) Jaký vztah s nimi máte nyní?
- 13) Trpěla jste jako dítě nějakými psychosomatickými či psychickými problémy?
- 14) Pokud ano, o jaké zdravotní problémy se jednalo?
- 15) Jak reagujete, když se setkáte s násilím (obecně, není myšleno domácí)?
- 16) Jak se dnes, v dospělém životě, díváte na domácí násilí?
- 17) Co vy a konflikty, co pro Vás znamenají?
- 18) Setkala jste se s domácím násilím, Vy, jako primární oběť v partnerském vztahu?
- 19) Experimentovala jste či byla závislá na návykových látkách?
- 20) Užila jste drogy i v posledním týdnu?

Výzkumné otázky jsem stanovila tak, abych se co nejvíce dozvěděla o daném jedinci, rodině a případně možných následcích, které na nich domácí násilí zanechalo.

Otázky 1., 2., 7., 8. a 11. se vztahují k rodinnému zázemí, vztazích v době, kdy násilí probíhalo, tudíž k dětství respondenta.

Otázky 4., 9., 13., 14. též vypovídají o dětství respondentů, ale vztahují se k jejich vnímání situace, případně zda měli v daném období zdravotní problémy s tím související.

Otázky 5., 6., 10., 12., 16. zkoumají, jak se na celou situaci dívají respondenti v dospělosti, jaké jsou jejich vztahy s rodiči a zda si násilí v rodině vybavují.

Otázky 15., 17., 18., 19., 20. mají odhalit případné dlouhodobé následky domácího násilí na sekundárních obětech a ověřit transgenerační přenos.

3.4 Výzkumný vzorek

Pro výběr výzkumného vzorku (respondentů) jsem si stanovila základní kritéria:

- věk respondentů nad 20 let
- ženské pohlaví
- respondent se musel v dětství stát sekundární obětí domácího násilí mezi rodiči
- ideální předpoklad osobní znalosti mezi respondentem a výzkumníkem

O dospělé ženy se jednalo z důvodu zjištění, zda jsou prokazatelné následky na sekundárních obětech i po mnohaletém odstupe a případně o jaké následky se jedná.

Všichni respondenti byly ženy ve věkovém rozmezí 22 až 26 let.

Značení respondenta	Věk	Rodinný stav	Vzdělání	Zaměstnání	Místo rozhovoru
L	26 let	svobodná	Studentka VŠ	Pomáhající profese	Brno
Š	24 let	vdaná	Střední škola	Mateřská dovolená	Trboušany
Z	22 let	svobodná	Učiliště	Služby	Brno
M	24 let	svobodná	Studentka VŠ	Služby	Brno

Tabulka 2.1 Přehled respondentů

Všechny respondentky byly z mého okolí, a i přes tento fakt nebylo jednoduché či automatické, že se mnou rozhovor udělají. Celkem jsem oslovila pět žen, z toho jedna rozhovor odmítla. Například respondentka Š, se kterou se znám dlouhodobě, mi nejdříve účast přislíbila a při domluvě termínu odmítla. Až po znovu vysvětlení výzkumu, položení důrazu na anonymitu a důvěrnost informací k rozhovoru svolila. Tato z respondentek byla nakonec i nejméně otevřená a přístupná. Což je potvrzením toho, že často je tato skutečnost traumatizující a člověk se k ní nerad vrací. Opakem byla respondentka L, která se mi v podstatě při zjištění mého tématu práce nabídla. Celý rozhovor proběhl na louce v poměrně příjemné atmosféře, i když se jednalo o takto důvěrné a pro ni náročné téma.

3.5 Zpracování a vyhodnocení výzkumu

Všechny rozhovory byly zaznamenány na diktafon a následně přesně, slovy respondentů, převedeny do písemné formy. Pro další zpracování jsem zvolila otevřené kódování. „Kódování obecně představuje operace, pomocí nichž jsou údaje rozebrány, konceptualizovány a složeny novým způsobem. Při otevřeném kódování je text jako sekvence rozbit na jednotky, těmto jednotkám jsou přidělena jména a s takto pojmenovanými fragmenty textu potom výzkumník dále pracuje.“ (Švaříček a kol., 2007, s. 211) Vytvořené kódy jsem rozdělila do osmi skupin.

Rozdělení kódů do skupin a jejich pojmenování jsem provedla následně (skupiny a vybraný vzorek kódů) :

1) Projevy násilí v rodině

V této skupině jsem zaznamenala u všech respondentů opakování se určitých znaků, nejčastěji: *obrana matky, otec napadal matku, fyzické násilí, několikaleté násilí, hádky, vzpomínky na určité situace násilí, postavení se otci, dítě přítomno incidentů, sexuální násilí na matce.*

Respondentce L bylo při prvních projevech cca 13let, Š cca 10 let. V rodině u respondentky M probíhalo násilí již v jejím kojeneckém věku, první vzpomínky má z batolecího období. Matka respondentky Z byla těhotná, když už jí manžel napadal, takže násilí probíhalo ještě v prenatálním vývoji dítěte a vzpomínky určuje zhruba od 3 let.

2) Vztahy v primární rodině - dětství respondentů

Shoda znaků v této skupině je následující: *neklid rodiny, co se bude dít, dítě situaci doma nechápalo, přílišné zatahování dítěte do problémů, matka se svěřovala dítěti, otec si stěžoval na matku, dobrý vztah s matkou, rozpad rodiny, otec alkoholik.*

U třech respondentek se rodina rozvedla, pouze u respondentky Š zůstala rodina úplná a ta jediná nedokáže říct, kdo je za násilí v rodině zodpovědný, zda otec nebo matka, protože do otce, když přišel opilý, „rýpala“. Otec respondentky L nebyl alkoholik. Respondentky L a Š uvedli dědičnost povahových rysů a jednání svých otců po jejich otcích – transgenerační přenos. M a Z uvedly, že otec otce též nadměrně užíval alkohol, ale neměl agresivní sklony.

3) Vztahy v primární rodině – nyní v dospělosti

V této skupině jsem nezaznamenala větší shody, vztahy respondentek k rodičům se liší. Pouze respondentky L a M se shodují, že matka neumí čelit a řešit problémy a mají vztahy s nimi nevyřešené. L dále uvádí fungující vztah otec – dcera. M nemá dobrý vztah ani k otci, ale za to má dobrý vztah s nevlastním otcem. Z má dobrý vztah s matkou, ale s otcem nekomunikuje. Š má fungující vztah s oběma rodiči.

4) Pocity z dětství

Tato skupina vykazovala v podstatě jednoznačnou shodu kódu všech respondentek: *strach, strach z otce, úzkost, špatné pocity, pláč, stres, intenzivní vnímání situace, zmatek, psychická bolest.*

L a M také uvádějí potlačování a skrývání pocitů. M navíc nedokázala o situaci, která doma probíhala, mluvit.

5) Násilím a vzpomínkami vyvolávané pocity nyní

Zde se též opakovala velká shoda znaků a jsou i s předcházející skupinou velice obdobné: *násilí vyvolává vzpomínky na násilí v primární rodině, špatně snáší násilí, nezvládnání stresových situací spojené s násilím, živé vzpomínky na násilí v rodině, strach, stres, úzkost, třes, ochromení, neví co dělat, negativní psychické i fyzické projevy, nepříjemné pocity, nervozita, obavy, nemá ráda konflikty.*

Respondentky L a M mluví o tom, že jim vadí i o násilí slyšet nebo ho vidět v televizi.

6) Psychosomatické obtíže

Tři respondentky si nepamatují, že by měli nějaké zdravotní problémy. Respondentka J ovšem uvádí hned několik obtíží, které ji v dětství doprovázely: *noční pomočování, bolesti*

břicha, žaludku, které vedly k hospitalizaci, kde nejen psychologické vyšetření prokázalo, že se jednalo o psychosomatické obtíže. Také zmiňuje citový odstup od všech lidí, kromě mladší sestry.

7) Užívání drog

I v této skupině se respondentky částečně shodují, všechny byly uživatelky omamných látek: *marihuana, pervitin*.

L byla závislá na pervitinu a podstoupila ústavní léčbu. Nyní užívá občasně marihuanu. Marihuanu stejně jako Z užívá na uvolnění neboli únik od problémů. Z jiné drogy nevyzkoušela, ale za to marihuanu kouří denně před spaním. Š a M experimentovaly s návykovými látkami v pubertě a to s pervitinem, extází a marihuanou. Nyní už drogy ne užívají. L, M a Z nemají rády alkohol.

8) Sekundární oběť jako primární oběť domácího násilí v partnerském vztahu

Zde se též tři z respondentek shodují, že byly nebo jsou primárními oběťmi domácího násilí v partnerském vztahu: *naučený model chování z rodiny, psychické násilí, citové vydírání, přehnaná kontrola, podřizování se partnerovi, psychický teror*.

Respondentky L a Š potvrdili i fyzické násilí. Z odmítá možnost, že by se mohla stát obětí domácího násilí, v tomto vidí pozitivní následek z dětství, nikdy by si nenechala dlouhodobě ubližovat.

S vytvořenými skupinami a k nim přiřazeným kódům jsem pracovala dle analytické indukce. „Analytická indukce je založena na principu opakování. Opakované případy ospravedlňují k přijetí určitého pravidla. Je to tedy jakýsi systematický postup hledání jednotlivých případů v datech a jejich porovnávání s nově vznikající hypotézou, a proto bychom mohli říci, že se ke slovu dostávají některé deduktivní postupy usuzování.“ (Švaříček a kol., 2007, s. 223)

Respondentky	L	Š	M	Z
Psychosomatické obtíže	Neměla zdravotní obtíže	Neměla zdravotní obtíže	Noční pomočování, bolesti břicha, žaludku, odmítání citů	Neměla zdravotní obtíže

Užívání drog	Pervitin, marihuana, LSD, lysohlávky	Pervitin, marihuana, extáze, lysohlávky	Pervitin, marihuana, extáze, lysohlávky	Marihuana
Respondentky jako primární oběti v partnerském vztahu	Ano, psychické i fyzické násilí	Ano, psychické i fyzické násilí	Ano, psychické násilí	Ne a tuto možnost z dlouhodobého hlediska odmítá
Vztahy s rodiči v dospělosti	S otcem dobrý vztah, s matkou nevyřešený vztah	Dobrý vztah s oběma rodiči	S otcem nulový vztah, s matkou nevyřešený vztah	S otcem nekomunikuje, s matkou dobrý vztah

Tabulka 2.2 Přehled vybraných skupin

3.6 Výsledky výzkumu

1) Projevy násilí v rodině

Výzkum prokázal, že respondentky několik let v dětství žily v rodině, kde probíhalo psychické i fyzické násilí otce vůči matce. Všechny děti celou situaci sledovaly a stávaly se její součástí při pokusu bránit matku před otcem. Jako děti situaci nechápaly. Tato informace je pro nás důležitá, abychom si udělali představu, jak vypadá průběh domácího násilí v rodině a jakou roli v nich zastávají děti.

2) Vztahy v primární rodině v dětství respondentů

Zde se podařilo potvrdit platnost transgeneračních přenosů a to ve všech případech prarodiče na rodiče, děda na otce. Také, že všechny děti vnímali celou situaci velmi napjatě a čekaly, co se bude dít, což je udržovalo v neustálém stresu.

3) Vztahy v primární rodině nyní v dospělosti

V této skupině se neprokázala žádná větší shoda. Pouze respondentka L a M se shodují v nevyřešeném vztahu s matkou a dále M a Z potvrzují nulový vztah s otcem. Nejde tedy jednoznačně říci, jak ovlivňuje domácí násilí budoucí vztahy s rodiči.

4) Pocity v dětství

Zde výzkum potvrdil, že pocity dětí se v podstatě plně shodují. Pro děti byla situace velmi traumatizující a neuměly si se svými pocity poradit, bez ohledu na jejich věk, který se lišil.

5) Násilím a vzpomínky vyvolávané pocity i nyní

Výzkum prokázal shodu s předcházející skupinou – pocity z dětství. Násilí vyvolává u respondentek pocity z dětství a vzpomínky na násilí v rodině i po tolika letech. U respondentky M se konec násilí datuje před 18 lety a Z před 17 lety. U všech se projevují psychické i fyzické známky při jakémkoli styku s násilím.

6) Psychosomatické obtíže

Psychosomatickými obtíži trpěla pouze jedna z daných respondentek, ale zato se u ní projevovало hned několik problémů. Nebylo tedy prokázáno, že každé dítě, které přijde do styku s domácím násilím, bude trpět zdravotními obtížemi, ale můžeme říct, že je u těchto dětí předpoklad, že se budou potýkat se zdravotními obtížemi, které budou psychosomatického původu.

7) Užívání drog

U všech respondentek bylo potvrzeno užívání návykových látek. U třech respondentek se jednalo i o tvrdé drogy, například pervitin. Respondentka L se léčila i ze závislosti na pervitinu. Respondentka Z denně užívá marihuanu. Výzkum tedy prokázal velký předpoklad užívání drog u sekundárních obětí domácího násilí.

8) Sekundární oběť, jako primární oběť domácího násilí v partnerském vztahu

Tři respondentky byly nebo jsou primárními oběťmi domácího násilí v partnerském vztahu. Transgenerační přenos výzkum tedy potvrdil u třech respondentek. Když vezmeme v potaz i skupinu č. 2 – vztahy v primární rodině v dětství respondentů, která nám potvrdila transgenerační přenos z otce na syna (děda na otce) ve všech případech, můžeme tedy považovat transgenerační přenos jako pravidlo.

3.7 Dílčí závěr

Cílem praktické části bylo zjištění, zda sekundární oběti domácího násilí (v našem případě děti) mají následky dlouhodobé či krátkodobé, které ovlivňují jejich následující vývoj a život. Pro naplnění cíle byla zvolena metoda kvalitativního výzkumu formou rozhovorů.

Samotným rozhovorům předcházela výběr vhodných respondentů a sestavení otázek. Rozhovory byly provedeny se čtyřmi respondenty. Po provedení rozhovorů proběhlo jejich vyhodnocení, které potvrdilo předpoklad, že domácí násilí prožité v dětství nese své důsledky na těchto obětech a to i v budoucnu. Mezi nejčastěji vyskytující se následky patří transgenerační přenos, užívání drog, návrat pocitů z traumatických zážitků z dětství.

ZÁVĚR

Úvodní (teoretická část) se stala východiskem a základním teoretickým podkladem pro druhou (praktickou) část práce. V úvodní části je shrnuta problematika domácího násilí a základní legislativa, která se domácího násilí dotýká.

Na základě praktické části bylo výzkumem potvrzeno, že domácí násilí si na sekundárních obětech nese své nesmazatelné důsledky. Tyto důsledky jsou jednoznačně pojmenovatelné. Tímto byl tedy naplněn hlavní cíl práce. Výzkum vedle uvedeného prokázal i shodu s dosud známými jinými výzkumy a uznávanou teorií, že násilí, u kterého je dítě „pouze“ přítomno, má svůj nezanedbatelný vliv nejen v dané přítomnosti, ale i v budoucím životě dítěte.

Hlavním přínosem uvedených poznatků je tedy jejich znalost a následné využití v preventivních i následných opatření, které mají za cíl chránit vývoj a život dětí.

Jakýkoliv výzkum má samozřejmě větší vypovídající hodnotu, když je zdrojů pro jeho analýzu více. Je tedy přínosné se dané problematice nadále věnovat a případně rozšířit výzkum jak kvantitativně (v počtu respondentů), tak kvalitativně (v otázkách, případně použitím více metod.)

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- BUSKOTTE, Andrea. *Z pekla ven : Žena v domácím násilí*. 1. Brno : Computer Press, a.s., 2008. 176 s. ISBN 978-80-251-1786-6, KZ0028. [kniha]
- CELÁ, Jarmila. *Kapitoly z teorie výchovy*. 1. Zlín : Univerzita Tomáše Bati , 2006. 94 s. ISBN 80-7318-504-0. [kniha]
- CONWAYOVÁ, Helen L. *Domácí násilí*. 1. Praha : Albatros, 2007. 160 s. ISBN 978-80-00-01550-7. [kniha]
- Česká republika. Trestní zákon. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2010, 000, s. 1-50. [legislativa]
- Česká republika. Zákon o Policii České republiky : Ochrana před domácím násilím. In *č. 135/2006 Sb.*. 2006, 46, s. 1-42. Dostupný také z WWW: <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=828&CT1=0>>. [legislativa]
- GJURIČOVÁ, Š., KOCOURKOVÁ, J., KOUTEK, J. *Podoby násilí v rodině*. Praha : Vyšehrad, 2000. 101 s. ISBN 80-7021-416-3. [kniha]
- HANUŠOVÁ, Jaroslava. *Násilí na dětech - syndrom CAN*. Praha : Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. 24 s. ISBN 80-86991-78-4. [kniha]
- HIRIGOYEN, Marie-France. *Psychické násilí v rodině a v zaměstnání*. 1. Praha : Academia, 2002. 230 s. ISBN 80-200-00994-9. [kniha]
- HRONOVÁ, Martina ; VAVROŇOVÁ, Marie. Děti svědci domácího násilí : Sociologická sonda dětí klientek o.s. ROSA za rok 2008. In *Sociologická sonda dětí klientek o.s. ROSA : Dětská svědeckví násilí* [online]. Praha : Rosa, 2009 [cit. 2011-04-015]. Dostupné z WWW: <<http://www.rosa-os.cz/o-nas/skoleni-seminare-a-konference/>>. [e-příspěvek]
- JŮVA, Vladimír, et al. *Základy pedagogiky : pro doplňující pedagogické studium*. Brno : Padio, 2001. 120 s. ISBN 80-85931-95-8. [kniha]
- KRAUS, Blahoslav, et al. *Člověk - prostředí - výchova : K otázkám sociální pedagogiky*. Brno : Padio, 2001. 200 s. ISBN 80-7315-004-2. [kniha]
- MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. 1. Praha : Grada Publishing, a.s., 2006. 332 s. ISBN 80-247-1362-4. [kniha]
- MÜHLPACHR, Pavel. *Sociopatologie*. 1. Brno : Masarykova univerzita, 2008. 196 s. ISBN 978-80-210-4550-7. [kniha]
- Parlament České republiky : Poslanecká sněmovna* [online]. 1992 [cit. 2011-04-01]. Ústava České republiky. Dostupné z WWW: <<http://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html>>. [webová stránka]
- Parlament České republiky : Poslanecká sněmovna* [online]. 1992 [cit. 2011-03-28]. Listina základních práv a svobod. Dostupné z WWW: <<http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>>. [webová stránka]
- ROSA* [online]. 1998 [cit. 2011-04-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.rosa-os.cz/>>. [web]
- Stop násilí* [online]. 2007 [cit. 2011-05-01]. Děti svědci domácího násilí. Dostupné z WWW: <<http://www.stopnasili.cz/verejnost/deti-svedci-domaciho-nasili.html>>. [webová stránka]

- ŠVAŘÍČEK, Roman, et al. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. 1. Praha : Portál, 2007. 384 s. ISBN 978-80-7367-313-0. [kniha]
- VARGOVÁ, Branislava, et al. *Od dobrého úmyslu k dobré spolupráci : Manuál pro efektivní interdisciplinární spolupráci v případech domácího násilí* [online]. Praha 4 : Rosa, 2006 [cit. 2011-03-22]. Dostupné z WWW: <<http://www.rosa-os.cz/o-nas/publikace/>>. [e-kniha]
- VYKOPALOVÁ, Hana. *Sociálně patologické jevy v současné společnosti*. 1. Olomouc : Univerzita Palackého, 2001. 154 s. ISBN 80-244-0337-4. [kniha]

SEZNAM OBRÁZKŮ

OBRÁZEK č. 1.1 - Následek mediálně známého fyzického domácího násilí

OBRÁZEK č. 1.2 - Průběh domácího násilí

OBRÁZEK č. 1.3 - Ukázka pokoje azylového domu ROSA s utajenou adresou

OBRÁZEK č. 1.4 - Ukázka pokoje azylového domu ROSA s utajenou adresou s vybavením pro dítě

SEZNAM TABULEK

TABULKA č. 1.1 - Formy násilí na ženách v letech 2005 – 2009 v procentech

TABULKA č. 1.2 - Věk obětí a pachatelů domácího násilí

TABULKA č. 2.1 - Přehled respondentů

TABULKA č. 2.2 - Přehled vybraných skupin

